

Op vijf jaar tijd is Ecolo er in geslaagd een zware nederlaag om te buigen naar een klinkende verkiezingszege. Dank zij een nieuwe „ster” en een ware metamorfose. Dit is een succesverhaal: dat van een partij via één man, Jean-Michel Javaux.

Martine DUBUISSON; Michel DE MUELENAERE,

Maandag 8 juni 2009

HOE DE NIEUWE STER ÉCOLO DEED HERRIJZEN

Zijn kracht is spontaan contact, een aanstekelijk enthousiasme, de gave om zich geliefd te maken. Zodanig dat hij niet begrijpt dat mensen niet van hem zouden houden; dat werkt op z'n zenuwen. Hij zou willen dat iedereen hem graag ziet. De gewoonte om te charmeren, te overtuigen, zodanig zelfs dat het onverdraaglijk wordt dat sommigen weerstand bieden aan het Javaux-effect? Dat is wat zijn beste vriend, Christophe Collignon, zijn socialistische tegenstander in zijn gemeente Amay, denkt.

Het is zo dat de medevoorzitter van Ecolo beschikt over een (groen) geloof dat bergen verzet. „Toen ik hem voor het eerst ontmoette, vertelt zijn politieke vader, Jacky Moraël, kwam hij van de CJEF (Franstalige Jeugdraad). Hij belde mij en vroeg om hem te helpen om een plaatselijke Ecolo-sectie op te richten in Amay. Tweemaal per maand ging ik naar Amay. In het begin waren er 3 militanten, dan 5, 7, 15, 20. Op een dag ga ik met hem uit eten en ik vraag hem: 'Wat is jouw ambitie?' En hij antwoordt: 'Burgemeester van Amay worden.' Ik zei hem: 'De PS staat op 60 %; Het lukt je nooit. Niet voor we twee of drie verkiezingen verder zijn.' Maar hij antwoordde: 'Nee, volgende keer ben ik het.' En het lukte hem!"

Onnodig hem te overtuigen: Jacky Moraël is in de ban van zijn „pupil”. „Jean-Michel Javaux heeft iets magisch. Hij vond een nieuw soort politicus uit. Wat wil dat zeggen? Voor hem is een politicus geen killer. Dat weigert hij. Hij is nooit agressief, met niemand. Zijn logica is er een van respect, dialoog, weigering op malversaties te surfen: dat heeft hij uitdrukkelijk verboden.”

Respect, dialoog, consensus: dat zijn de sleutelementen van het welslagen van Jean-Michel Javaux, en van zijn partij. Een succes dat gebouwd is op zijn persoonlijkheid, maar ook op een geduldig collectief werken in de diepte. Wat Ecolo op vijf jaar tijd in staat gesteld heeft om de pijnlijke nederlagen van 2003 en 2004 naar de overwinning van gisteren om te buigen.

2003-2004: mercurochroomfase

In mei 2003, vier jaar na de overwinning van 1999, beleeft Ecolo een nachtmerrie: in de federale verkiezingen verliezen zij meer dan de helft van hun kiezers en bijna tweederden van hun parlementsleden, de prijs voor hun eerste deelname aan het federaal beleid. De partij is knock-out. „Als we bij de volgende verkiezingen nog gezakt waren, was de boot gezonken”, geeft medevoorzitster Isabelle Durant toe. Bernard Wespael, fractieleider in het Waals Parlement, zegt niets anders: „Wij gokten op ons overleven. Nog wat meer onenigheid en we verdwenen van het politieke toneel.”

Als de partij zich niet herpakt, de rangen niet sluit na zijn interne onenigheden onder de regenboogcoalitie op straat gegooid te hebben, is het gevaar te verdwijnen inderdaad groot. Er moet iets gebeuren. Er moet een nieuwe generatie aantreden. De tijd van de „zonen” van Jacky Moraël is daar.

„Christophe Doukeridis, Jean-Michel Javaux, Eric Biérin, Philippe Henry, ik ... wij waren de jonge garde”, zegt Christophe Derenne, directeur van Étopia, het Onderzoekscentrum in de Politieke Ecologie. „Olivier Deleuze, Jacky Moraël en José Daras vertelden ons: het is aan jullie om de partij terug op te bouwen. Wij zullen jullie steunen, wij staan achter jullie.”

In die jonge garde komt ene Jean-Mi, zoals zijn bijnaam luidt, naar voren. „Hij had dat soort krankzinnig trekje om te zeggen: 'OK, ik wil wel, ... op voorwaarde dat jullie met mij opstappen’”, vertelt Derenne nog. Met Evelyne Huytebroeck en Claude Brouir stelt hij zich kandidaat voor het federaal secretariaat van Eco-

lo; in juli 2003 behaalt het trio 62 % van de stemmen tegen het door stichter Paul Lannoye en Bernard Wesphael geleid team.

Maar die eerste verkiezing is nog maar het begin. Het echte werk moet nog beginnen. Het vuile werk ook ... Te meer daar in juni 2004, bij de gewestverkiezingen, hetzelfde vonnis valt: Ecolo verliest 10 van zijn 18 % en 11 van zijn 24 zetels. Een van de eerste taken van de ploeg Javaux is dan ook ... het ontslag van 60 % van het personeel van Ecolo aan te pakken, wegens de afslanking van de partijfinanciering: „Dat was een moeilijk moment voor hem”, vertrouwt ons Gaëtan Servais, algemeen directeur van Meusinvest en ex-PS-kabinetsmedewerker toe, „je voelde dat hij echt moeite had om de sociale kant van de nederlaag te bemeesteren, want hij is niet een koele kikker die kan zeggen: 'We hebben verloren, dat is nu eenmaal zo.'” Het is moeilijk om die kaap te nemen. Te meer daar Ecolo krap bij kas zit: „Geen enkele traditionele bank gaf ons nog een lening” vertelt Jean-Marc Nollet, fractieleider in de Kamer. Zo moet de partij een coöperatieve oprichten om het onlangs aangekocht gebouw in Namen mee te delen.

Voor de rest zal Ecolo gedurende een jaar lang vooral zijn wonden likken, zijn troepen verzamelen. Dat is wat Isabelle Durant (die Huytebroeck vervangt op het federaal secretariaat als die minister wordt in Brussel) het „mercurochroomwerk” noemt.

Het gaat er in de eerste plaats om lessen te trekken uit de nederlaag. Daartoe wordt een klein groepje belast met het opstellen van een „Fenixnota”, legt Isabelle Durant uit. „Die is revolutionair, maar legt de vinger op de oorzaken van de nederlaag en zet wegen uit. Op die basis doen ze de ronde van de gewestelijke afdelingen. Dat is een noodzakelijke stap, onontbeerlijk om de wonden te verzorgen.” En om een feit te aankaarten, vat Christophe Derenne samen: „Onze nederlagen vonden plaats toen er in de partij geen leiderschap meer was, toen er verdeeldheid heerste, toen we niet meer open stonden voor de maatschappij en de communicatie niet meer in de hand hadden.”

En dan moeten de rangen gesloten worden. En daar doet het Javaux-effect zich voelen. Want hij is de man van de consensus, daarover is iedereen het eens. Hij haat conflicten. Van bij zijn aantreden is hij bezig de brokken te lijmen. Zelfs zijn oude rivaal van de interne verkiezing, Bernard Wesphael geeft toe: „Hij is erin geslaagd zowat alle mannen en vrouwen in Ecolo rond zich te verzamelen, mij inbegrepen. Want er was respect en democratisch debat. De grote gevoeligheden van de partij verenigen zich dan ook rond een gemeenschappelijk project. Ik denk niet dat iemand anders Ecolo op die manier had kunnen leiden”. Jean-Marc Nollet zegt het anders: „Jean-Michel, dat is de nummer 10, de spelverdeler. Hij geeft ieder zijn rol.” Die verzoening heeft Jean-Michel Javaux geduldig opgebouwd. Want dat is zijn overtuiging: als de ecologisten wille overleven moeten zij zich verenigen. Geen openlijke verdeeldheid meer tussen *realos* en *fundis*, voor- en tegenstanders van regeringsdeelname. Zachtjesaan worden de rebellen in de minderheid gedrongen, zelfs buiten spel gezet. Tegenstanders, zoals Wesphael, worden meegesleept en gewaardeerd: elk ontvangt een echt actieterrein. „Hij heeft begrepen dat hij het spel eerlijk moet spelen met de mensen die bij ons van tel zijn”, is de analyse van Bernard Wesphael. „Hij heeft mij overtuigd van de noodzaak van een sterke eenheid in de partij. Dat ligt in zijn aard maar is ook zijn strategie.”

Zodoende geeft Jean-Michel Javaux ook opnieuw kleur aan de Groenen: „Al snel heeft hij ons de fierheid teruggegeven Ecolo te zijn”, merkt Jean-Marc Nollet op. „Zo is het debat over de naamsverandering van de partij nooit ingezet.”

2004-2005: shocktherapie

De wonden zijn verzorgd, de voorwaarden voor de genezing herkend. Nu nog die voorwaarden uitvoeren ... Javaux en Durant zijn beslist: Ecolo moet zijn organisatievorm en zijn strategie veranderen en zich plaatselijk verankeren. De drie actieterreinen worden uitgezet.

Een: professionalisering van de partij. „We hebben de leiding van de partij versterkt en het organigram vereenvoudigd”, legt Christophe Derenne uit. „Alle instanties zijn doorgelicht: er is een politiek bureau op-

gericht, de federaties zijn versterkt, de procedures voor de aanduiding van ministers en kandidaten op de lijsten zijn veranderd ...” Tot zelfs de vervanging, in 2007, van het driekoppig federaal secretariaat door een voorzitterstweespan toe. Ecolo geeft zichzelf ook efficiënte instrumenten. In 2003 richten ze Ecolo-J op, om de jongere generatie naar voor te brengen. In 2004 ontstaat het Onderzoeks- en Animatiecentrum voor de Politieke Ecologie, Étopia, dat vandaag over honderden geassocieerde onderzoekers beschikt. En, niet te vergeten, het archiefcentrum en de Groene Academie die sedert drie jaar een intensieve opleiding van een jaar verzorgt voor de militanten en vrijgestelden van Ecolo. „Dat zijn de mensen waarop wij rekenen”, legt Durant uit.

Twee: verandering van strategie. „Ecolo moet de partij van de oplossingen zijn, niet die van de problemen.” Die formule van de woordvoerder van de partij, Eric Biérin, vat zeer goed de mentale discipline samen die Javaux wil invoeren. En die Bernard Wesphael aldus omschrijft: „Zich er niet toe beperken een drukkings-groepje zijn of een steriele oppositiepartij”, maar een partij die zich bewust is van haar verantwoordelijkheden en die wil opnemen, die „een geloofwaardige meerderheid wil opbouwen om een voor Wallonië belangrijke bocht te nemen.” Voortaan is Ecolo een „bijna traditionele regeringspartij, maar met een alternatief programma.”

Dat veronderstelt een serieuze verandering van imago, ver van dat van de „groene integristen” ... „We kunnen niet meer de partij van de regelnevel zijn, met een groot impact op het dagelijks leven, en die alleen over de lange termijn praat”, erkent Christophe Derenne. „We moeten empathie tonen met de mensen, wat overeenkomt met het karakter van Jean-Michel, hun zeggen: laat ons onmiddellijk een goede start nemen, laat ons vandaag beginnen.” Bernard Wesphael voegt er aan toe: „Voorheen hadden we zoiets van 'wij alleen hebben gelijk'; wat Jean-Michel heeft ingebracht, zonder onze grondbeginselen te verloochenen, is nederigheid.”

De beeldvorming rond Ecolo veranderen betekende toen ook het losweken van de PS. In maart 2005 verklaart Ecolo zich onafhankelijk: gedaan met de „linkse convergenties” die onder de Regenboogcoalitie waren gesloten. De partij noemt zich „verankerd in de linkse waarden”, maar bereid tot elke coalitie. Vergis u niet: Jean-Michel Javaux draagt het hart links: „Hij heeft nogal afgelijnde overtuigingen, echt links” bevestigt zijn vriend Gaëtan Servais. Maar geen sprake meer van zich door de PS te laten inpakken ...

Drie: Ecolo in alle geledingen van de maatschappij verankeren. Los van het wereldje van milieuactivisten, verenigingsleven (middenveld), intelligentsia. De inzet is cruciaal om over de drempel van 6 à 7 % onvoorwaardelijke kiezers te raken. En Ecolo op de kaart te zetten als de partij die nieuwe consensusbewegingen kan uitlokken. Ook daar zal het Javaux-effect spelen. Want hij is een man van contacten, van netwerken, die met iedereen praat. Doel: de groene voorstellen aanpassen om ze werkbaarder te maken, minder doctrinair, zodat alle sociaal-economische actoren rond een *green deal* om dezelfde tafel kunnen gebracht worden.

En dus neemt Javaux zijn pelgrimsstaf op. Ontmoetingen met de patroons (van Thomas Leysen tot Rudy Thomaes), met de KMO's, de vakbonden, de middenstand, de organisaties uit het middenveld, ... om de boodschap van duurzame ontwikkeling uit te dragen. „Elke week of om de twee weken”, vertelt Isabelle Durant, „hebben wij ontmoetingen, in de gewestelijke afdelingen, in de plaatselijke lokalen, bezoeken wij een bedrijf en een organisatie uit het middenveld. Dat is een belangrijke canvasarbeid.” En zo tekent zich een breed netwerk van contacten af, contacten die tot partners kunnen worden. Het bewijs? „Een paar dagen geleden”, vertelt Jean-Marc Nollet, „nam iemand die werkzaam is in de banksector contact met ons op om te zeggen dat hij tot onze beschikking staat.”

2005-2006: «12-12», het urgentieteam

In twee, drie jaar, heeft Ecolo een metamorfose ondergaan. Het duo Jean-Mi-Isabelle werkt goed; de „scenering” van Durant vult het „jong en onervaren” profiel van Javaux aan. Desondanks, geeft de medevoor-

zitster toe, „komt Jean-Michel niet van de grond. Hij trappelt ter plaatse. Rondom ons zuchten de medestanders...” Christophe Derenne bevestigt: „Op dat moment brak Jean-Michel niet door.”

We moeten wachten tot 2006, een jaar van gemeenteraadsverkiezingen, eer Jean-Michel Javaux echt zijn aanloop neemt. Het gemeentelijk vlak, dat zijn voorkeur heeft, geeft hem daartoe de gelegenheid. „Vanaf de voorbereiding van die stembusronde groeit zijn kracht spectaculair, zowel naar binnen als naar buiten toe”, oordeelt zijn medevoorzitter. „Mede dank zij allerlei mensen rondom hem die hem vertrouwen geven.”

Mensen om hem heen? In 2005 verlaat de leiding van Ecolo de platgetreden paden. Zij veggen de regel van de directe democratie van tafel en zetten discreet, om niet te zegen in het geheim, een informele groep van 12 mensen op poten, en dopen hem "12-12" (in de nasleep van de Aziatische tsunami). „Het is geen vriendengroep, maar een groep van mensen die je beter mee hebt dan tegen” legt Isabelle Durant uit. „Want we voelden dat de tijd drong: we moesten de 10 % horde nemen in 2007. We hebben dus gekozen: niet de federatieraad, maar bepaalde personen, in de achtergrond, zonder rekening te houden met evenwichten. Dat was niet vanzelfsprekend – in het begin liep Jean-Michel er niet warm voor. Maar net dat heeft mogelijke conflicten gedoofd en mensen op het voorplan geroepen die vandaag de kandidaten zijn.” Zo horen bij de 12-12 Philippe Henry, Jean-Marc Nollet, vrijgestelden ...

Het is een keerpunt. Van dan af „komt Jean-Michel van de grond”. Te meer daar hij de burgemeesterssjerp van Amay in de wacht sleept.

2007-2008: wederopstanding

De partij is genezen, de medevoorzitter heeft zijn aanloop genomen, de strategie staat op punt. Blijft nog dat alles te vertalen in een verkiezingszege ... Eerste test: de parlementsverkiezingen van juni 2007. Bingo! De fameuze 10 % horde wordt weer genomen ... ditmaal in de goede richting: Ecolo haalt 12,8 %. Opdracht volbracht voor Jean-Michel Javaux die zichzelf, zei hij, 10 % tot doel had gesteld. De burgemeester van Amay wordt zo het boegbeeld van de partij, haar woordvoerder – hij wordt trouwens in oktober voor vier jaar herverkozen aan het hoofd van de partij, met Isabelle Durant.

Acht volksvertegenwoordigers naar de Kamer, blijven nog twee uitdagingen: terug een groep vormen met Groen! dat weer zijn intrede doet in de Kamer, en zich voorbereiden op 2009, kwestie van onmisbaar te zijn in de Gewesten. Emily Hoyos wordt belast met een opdracht van een jaar, DSPT genaamd, "des solutions pour tous" (oplossingen voor iedereen). De bedoeling is om, met actoren uit het veld, het partijprogramma op punt te stellen.

Ondanks de stijging blijft Ecolo gemarginaliseerd op het politiek toneel. De andere partijen laten het links liggen. Tot de oranje-blauwcrisis. „Het werken met Groen! heeft ons een kracht en een krediet geschonken tijdens de lange communautaire discussies”, is de analyse van Isabelle Durant. „We werden toen gezien als verantwoordelijke mensen, we belichaamden een modern, intelligent federalisme, want we aanvaardden de dialoog – Groen! was de enige partij die zich onthouden heeft tijdens de stemming over BHV.”

Hoe dieper oranje-blauw in de puree zat, hoe meer ze de Groenen het hof maakten. „Toen België vastliep”, vertrouwt Jean-Marc Nollet ons toe, „hebben Yves Leterme, Herman Van Rompuy of Guy Verhofstadt meermaals (en dat kwam niet steeds in de media) ontmoetingen gehad met Jean-Michel. Hij heeft die geloofwaardigheid weergevonden.” Zonder zich er evenwel toe te laten verleiden om de federale ploeg te vervoegen, wegens de aanwezigheid van N-VA. „Het was een serene keuze, na een debat in een consensusfeer”, verzekert Durant.

2009: het mirakel

Het jaar begint als een droom. Elke peiling voorspelt een reuzenstap van Ecolo. Maar de Groenen, ook Javaux, beweren niet te geloven in de meest veelbelovende cijfers. Niet enkel omdat Jean-Michel Javaux

bijgelovig is. Ook uit angst voor de kater. Bernard Wesphael legt uit: „We hebben een publiek van 15-17 % binnengehaald dat uit overtuiging stemt. Als we over de 20 % gaan zal dat ook gelegen hebben aan de malversaties, aan het ongenoegen. Een vlottend kiespubliek dat je van de ene dag op de andere kan verliezen.” Nu ligt de ambitie van Jean-Michel Javaux net op een ander vlak: de lange duur. „Hij wil de identiteit van een duurzame ecologische partij opbouwen”, vertrouwt zijn vriend Gaëtan Servais ons toe. En dus de zege in 2011, op federaal vlak, en in 2012, bij de gemeenteraadsverkiezingen, bevestigen. Nollet stemt in: „Zes maand geleden waarschuwde hij ons al: 'Pas op, geen arrogantie, want we mogen geen voorbijgaande toevlucht zijn, maar een blijver'.”

Want voor Javaux gaat het er niet enkel om de verkiezingen te winnen, maar in de regeringen de „ecologische overgang” te bewerken. Voor hem bestaat er geen twijfel: „Dit is het uur van de ecologisten. Nu moeten we tonen wat we waard zijn” zoals Wesphael het uitdrukt. „Hij is doordrongen van het besef van de hoogdringendheid” bevestigt Jacky Morael. Overtuigd dat de politieke ecologie een historische rol te spelen heeft voor de duurzame ontwikkeling, zoals ooit de socialisten voor de maatschappelijke verworvenheden of de liberalen voor de vrijheden.

Niet teleurstellen wordt dus de grote uitdaging van de Groenen. Die zich evenwel ervarener voelen dan in 1999 (o.a. dank zij vijf jaar in de Brusselse meerderheid), beter voorbereid, redelijker ook. Zij weten dat het grootste gevaar dat hun bedreigt de verdeeldheid is. En dat zij regeringsdeelname moeten verzoenen met een autonoom beleid van de partij. Maar zij hebben vertrouwen in hun nieuwe „ster”. In zijn talent van communicator, charmeur zelfs, in zijn menselijke kwaliteiten. Wat Jean-Marc Nollet doet zeggen: „Hij is de sleutel van het welslagen.” En Jacky Morael: „Hij is totaal eerlijk. Dat verklaart zijn populariteit. Wanneer ik met hem over de straat wandel heb ik de indruk met Brad Pitt op wandel te zijn!”

Martine Dubuisson

Vertaling: Jozef Weyn